

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

RÖVIDÍTÉSEK		GPS	Global Position System; globális helymeghatározó rendszer
3D-s	háromdimenziós		
4M modell	Magyar Mezőgazdasági Modellezők Műhelyének modellje	GWP	Global Warming Potential; globális melegítő potenciál
ÁNTSZ	Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat	HCFC	telítetlen freon
ATK	Agrártudományi Kutatóközpont	HFC	fluorozott szénhidrogén
BBTE	Babeş–Bolyai Tudományegyetem	HM	Honvédelmi Minisztérium
BFKH	Budapest Főváros Kormányhivatala	HREX	Hungarian Report on Extreme Events; magyarországi jelentés szélsőséges eseményekről
BME	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	IALE	International Association for Landscape Ecology; Nemzetközi Tájökológiai Társulás
CFC	telített freon	ICPDR	International Commission for the Protection of the Danube River; Nemzetközi Duna-védelmi Bizottság
CLC50	CORINE Land Cover 1:50 000; 1:50 000-es méretarányú CORINE felszínborítás-térképezés	IGU	International Geographical Union; Nemzetközi Földrajzi Unió
CORINE	Coordination of Information on the Environment; környezeti információk koordinációja	IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change; Éghajlatváltozási Kormányközi Testület
COST	European Cooperation in Science and Technology; Európai Tudományos és Technológiai Együtműködés a tudomány kandidátusa (tudományos fokozat)	IUCN	International Union for Conservation of Nature and Natural Resources; Természetvédelmi Világszövetség
CSc	Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont	IUSS	International Union of Soil Sciences; Nemzetközi Talajtani Unió
CSFK	Debreceni Akadémiai Bizottság	JATE	József Attila Tudományegyetem
DAB	Debreceni Egyetem	KDTVIZIG	Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
DE	Digital Elevation Model; digitális magasságmodell	KSH	Központi Statisztikai Hivatal
DEM	Digitális Kreybig Talajinformációs Rendszer	KvVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
DKTIR	Drought Management Centre for South-East Europe; Délkelet-európai Aszálykezelési Központ	MAB	Man and the Biosphere Programme; Ember és Bioszféra Program
DMCSEE	deoxiribonukleinsav	MÁFI	Magyar Állami Földtani Intézet
DNS	a tudomány doktora (tudományos fokozat)	MAHAB	Magyar Hidrológiai Adatbázis
DSc	1:50 000 méretarányú Digitális Térképészeti Adatbázis	MARTA	Magyarországi Részletes Talajfizikai Adatbázis
DTA-50	Adatbázis	MASH	Multiple Analysis of Series for Homogenization; adatsorok vizsgálata homogenizálásra
DTM	Digital Terrain Model; digitális terepmodell	MBFH	Magyar Bányászati és Földtani Hivatal
EBCC	European Bird Census Council; Európai Madárszámlálási Tanács	MBFSZ	Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat
EEA	European Environment Agency; Európai Környezetvédelmi Ügynökség	ME	Miskolci Egyetem
EGN	European Geoparks Network; Európai Geopark Hálózat	MEK	Mezőgazdaság- és Élelmiszer-tudományi Kar
EGS	Enhanced Geothermal System; mesterséges földhőrendszer	MEM NAK	Mezőgazdasági és Élelmезésügyi Minisztérium
EK	Európai Közösség		Növényvédelmi és Agrokémiai Főosztály
EKE	Eszterházy Károly Egyetem	MÉTA	Magyarország Élőhelyeinek Térképi Adatbázisa
EKTE	Eötvös Loránd Tudományegyetem	MFGI	Magyar Földtani és Geofizikai Intézet
EMEP	European Monitoring and Evaluation Programme; Európai Megfigyelési és Értékelési Program	MFIR	Magyarországi Földrenghési Információs Rendszer
EMK	Erdőmérnöki Kar	MH TÁTI	Magyar Honvédség Tóth Ágoston Térképészeti Intézet
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma	MISH	Meteorological Interpolation based on Surface Homogenized Data Basis; felszíni homogenizált adatsorok meteorológiai interpolációja
EMS	European macroseismic scale; európai makroszeizmikus skála	MKK	Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete	MNA	Magyarország Nemzeti Atlasza
E-PRTR	European Pollutant Release and Transfer Register; Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és -szállítási Nyilvántartás	MODIS	Moderate Resolution Imaging Spectroradiometer; mérsékelt felbontású spektorradiométer
ERTI	Erdészeti Tudományos Intézet	MTA	Magyar Tudományos Akadémia
ESC	European Seismological Commission; Európai Szeizmológiai Bizottság	MTM	Magyar Természetudományi Múzeum
ESzCsM	Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium	NAIK	Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ
EUDEM	Digital Elevation Model over Europe; európai digitális magasságmodell	NATÉR	Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer
EUMETSAT	European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites; Meteorológiai Műholdak Hasznosításának Európai Szervezete	NCI	Natural Capital Index; természetitőke-index
EURIMAGE	European Consortium for Satellite Image Dissemination; Európai Üzleti Társulás	NÉBIH	Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations; Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Élelmезésügyi és Mezőgazdasági Szervezete	NÉS	Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia
FFI	Földrajz- és Földtudományi Intézet	NKE	Nemzeti Közszolgálati Egyetem
FKI	Földrajztudományi Kutatóintézet	NP	nemzeti park
FM	Földművelésügyi Minisztérium	NVDI	Normalized Difference Vegetation Index; normalizált vegetációs index
FOMI	Földmérési és Távérzékelési Intézet	NYE	Nyíregyházi Egyetem
FTI	Földrajztudományi Intézet	OKI	Országos Közegészségügyi Intézet
g	gravitációs gyorsulás	OKIR TDR	Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer
GGI	Geodéziai és Geofizikai Intézet	OMMI	Talajdegradációs Alrendszer
GGN	Global Geoparks Network; Globális Geopark Hálózat	OSAP	Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet
GINOP	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program	OSZ	Országos Meteorológiai Szolgálat
GKM	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium	OTH	Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program
GMO	Genetically Modified Organism; genetikailag módosított élőlény	OTfT	Országos Tisztifőorvosi Hivatal
		OVT	Országos Területrendezési Terv
		OVH	Országos Vízügyi Főigazgatóság
		ÖBI	Országos Vízügyi Hivatal
		ÖBKI	Ökológiai és Botanikai Intézet
		ÖK	Ökológiai Kutatóközpont
		ÖVKI	Öntözési és Vizgazdálkodási Önálló Kutatási Osztály
		PAI	Pálfaí-féle aszályindex
		PET	Physiologically Equivalent Temperature; fiziológiailag ekvivalens hőmérséklet
		PFC	perfluor-karbonát

pH	potentia hydrogeni, hidrogénion-kitevő
PhD	doktor (tudományos fokozat)
PM	Particulate Matter; aeroszol részecske
PPRR	parlagfűpollen-riasztási rendszer
PTE	Pécsi Tudományegyetem
RegCM	Regional Climate Model; regionális éghajlati modell
SoE	Soproni Egyetem
SOTER	Soil and Terrain Digital Database; digitális talaj- és terepadatbázis
SPI	Standardized Precipitation Index; standardizált csapadékindex
spp.	species; fajok
SRTM	Shuttle Radar Topography Mission; radaros domborzat-térképezési program űrrepülőgépről
SZIE	Szent István Egyetem
SZTE	Szegedi Tudományegyetem
TAKI	Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet
TESZIR	Talajvédelmi Szennyvíz Információs Rendszer
TIM	Talajvédelmi Információs és Monitoring Rendszer
TIR	Természetvédelmi Információs Rendszer
TK	tájédelmi körzet
TT	természetvédelmi terület
TTIK	Természetudományi és Informatikai Kar
TTK	Természetudományi és Informatikai Kar (DE: Természetudományi és Technológiai Kar)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization; az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete
USDA	US Department of Agriculture; az USA Mezőgazdasági Minisztériuma
USLE	Universal Soil Loss Equation; egyetemes talajvesztési egyenlet
ÜHG	üveggházhatású gáz
VGT	Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv
VINGIS	szőlőültetvények térinformatikai adatbázisa
VITUKI	Vizgazdálkodási Tudományos Kutatóintézet
VÍZDOK	Vízügyi Dokumentációs Központ
VKI	Víz Keretirányelv
VTT	Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése
WMO	World Meteorological Organization; Meteorológiai Világszervezet
WRB	World Reference Base, Világ Talajreferencia Bázis
WTO	World Trade Organization; Kereskedelmi Világszervezet
MÉRTÉKEGYSÉGEK	
°C	Celsius-fok
GW	gigawatt
ha	hektár
kg	kilogramm
km	kilométer
kPa	kilopascal
kt	kilotonna
l	liter
LE	lakosegyenérték
m	méter
M _o	szeizmikus momentum
m²	négyzetméter
m³	köbméter
mg	milligramm
mol	mól
MPa	megapascal
MW	megawatt
mW	milliwatt
M _w	momentum magnitúdó
Nm	newtonméter
nT	nanotesla
ppm	part per million; az egész milliomodrésze
s	másodperc
S%	súlyszázalék
t	tonna
t‰	térfogatszázalék
TW	terawatt
W	watt
µg	mikrogramm
µmol	mikromól

TARTALOM

KÖSZÖNTŐ, AJÁNLÁS	7
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	8
ELŐSZÓ	11
I. MAGYARORSZÁG DIÓHÉJBAN (szerk.: Kocsis Károly)	13

II. FÖLDTAN (szerk.: Haas János, Brezsnjányszky Károly)	16
---	----

A Kárpát – Pannon-térség ősföldrajzi viszonyai és fejlődéstörténete

Mérnökgeológia

Geotermikus adottságok, termálvizek

Felszín alatti ivóvizek

Ásványvizek

Ásványi nyersanyagok

Energiahordozók

Ércek

Nemfémek ásványi nyersanyagok

Magyarországi tájak földtana

Alföld

Kisalföld

Alpokalja

Dunántúli-dombvidék

Dunántúli-középhegység

Északi-középhegység

III. GEOFIZIKA (szerk.: Timár Gábor)	36
--------------------------------------	----

A Kárpát – Pannon-térség és a lemeztektonika

A földkéreg és a kőzetburok vastagsága

Földmágnesség

A földi hőáram

Földrengések

A földkéreg mozgásai

IV. DOMBORZAT (szerk.: Gábris Gyula)	42
--------------------------------------	----

Domborzatábrázolás felszínalaktani térképekkel

Domborzatábrázolás digitális terepmodellek alapján

Domborzatábrázolás morfolometriai térképekkel

Lejtőszög

Kitettség

Relatív relief

Domborzattípus

Felszínalaktani tájegységek

V. ÉGHAJLAT (szerk.: Bihari Zita)	58
-----------------------------------	----

A statisztikus klimatológiában használt módszerek

A klímadomellezés során alkalmazott módszertan

Az éghajlat általános jellemzése

Napfénytartam

Hőmérséklet

Csapadék

Hótakaró

Szél

Relatív nedvesség

Éghajlati körzetek

Éghajlati szélsőségek

Időjárási rekordok

Hőhullámos napok

A csapadék szélsőségei

A szélsőségek hatása az emberi szervezetre

Az éghajlat műholdas megfigyelése

Az időjárást meghatározó tipikus légköri helyzetek

VI. VIZEK (szerk.: Varga György)	70
----------------------------------	----

A felszíni vizek mennyisége, vízmérleg

Felszíni vízhálózat

Folyók

Állóvizek

Felszín alatti vizek

Talajvizek

Rétegvizek

Karsztvizek

Ásvány-, gyógy- és hévizek

A hidrológiai észlelőhálózat

VII. TALAJOK (szerk.: Pásztor László)	82
---------------------------------------	----

A talajok szerepe, funkciói

Talajképződési tényezők és folyamatok

A talajtakaró osztályozáson alapuló jellemzése

A talajtakaró térbeli jellemzése, talajtérképezés

A Kárpát-medence általános talajföldrajzi jellemzése

A talajok legfontosabb környezeti és gazdasági jellemzői

VIII. NÖVÉNYZET (szerk.: Molnár Zsolt, Király Gergely, † Fekete Gábor)	94
--	----

A Pannon-régió és a pannon növényvilág

A pannon vegetációrégió növényzetének története

a würm eljegesedés maximuma óta

Flórabeosztás, flóraelemek

Bennszülött fajok (endemizmusok)

A pannon növényzet térbeli elrendezésének szabályszerűségei,

a tőlük való eltérések és a növényzet egyedi vonásai

A flóra jelen állapota és változása az elmúlt évszázadokban

A növényzet jelen állapota és változása az elmúlt évszázadokban

A mezőgazdálkodás hatása

A növényzetalapú természeti tőke

A flóra és a növényzet jövőbeli kilátásai és regenerációs képessége

IX. ÁLLATVILÁG

(szerk.: VARGA ZOLTÁN, SZABÓ MÁRIA)

Az állatföldrajz alapegységei és alapfogalmai

A Kárpát-medence állatföldrajzi helyzetének alapvonásai

Bennszülött fajok a Kárpát-medencében

Reliktumfajok és állatföldrajzi színezőelemek a Kárpát-medencében

Áreatörténet és filogeográfia

A Kárpát-medence állatföldrajzi tagolódásának rövid összegzése

Magyarország állatvilágának sokfélesége

X. TÁJAK

(szerk.: CSORBA PÉTER)

Történeti tájtípusok a Kárpát-medencében a 11 – 16. század között

Tájtípzálás és tájkarakter-elemzés

Tájtípusok a felszín kialakulása (genetikája) szerint

Tájtípusok a tájegységek működése szerint

Tájtípusok a tájak használata szerint

Tájkarakter-elemzés

A Fertő – Hanság térségének tájkarakertípusai

A felszínfedettség változásai

A felszínfedettség változásának okai Magyarországon

Az emberi tevékenység tájformáló hatásának erőssége (hemeróbia)

Tájvédelem

A magyarországi tájvédelmet támogató jogszabályok

Az Európai Táj Egyezmény és a tájkarakter védelme

Tájképvédelem

Tájrehabilitáció

A magyarországi tájrehabilitációk fő típusai

Változó éghajlat – változó tájak

A növénytakaró éghajlatváltozásból fakadó sérülékenységeinek előrejelzése 2100-ig

A földrajzi tájak lehatárolása és hierarchikus rendszere

Tájhatárok a korábbi magyar térképeken és az új szemléletű tájbeosztás

XI. KÖRNYEZETVÉDELEM

(szerk.: KERÉNYI ATTILA)

Természeti viszonyaink hatása a környezet állapotára

A levegő állapota és védelme

A levegő háttérszennyezettsége

A fontosabb légszennyező anyagok emissziója

Városaink levegőminősége

A vizek minősége

Felszíni vizek

Felszín alatti vizek

A talajok környezeti állapota és védelme

Az emberi tevékenységek hatása a talajleromlási (degradációs) folyamatokra

A talajtani adatbázis szerepe a talajvédelemben

Hulladékok kezelése

A hulladékok mennyisége, összetétele

A hulladékok kezelése

A hulladékkezelő létesítmények

XII. TERMÉSZETVÉDELEM

(szerk.: TARDY JÁNOS)

Védett természeti területek Magyarországon

Védett természeti értékek

A védett természeti területek típusai

Nemzetközi minősítéssel rendelkező természeti területek, hálózatok

A pannon életföldrajzi (biogeográfiai) régió természetvédelmi jelentősége és Natura 2000 hálózata

Élőhelytípusok és a fajok természetvédelmi helyzete

Ökoturizmus, környezeti nevelés és oktatás a védett területeken

XIII. TERMÉSZETI VESZÉLYEK

(szerk.: SZABÓ JÓZSEF, SCHWEITZER FERENC, HORVÁTH GERGELY)

A kőzetburok (litoszféra) természeti veszélyei

Földrengések

Felszín- vagy tömegmozgások

A levegőburok (atmoszféra) természeti veszélyei

Szélsőséges időjárási helyzetek

Aszály

Szélerozió

Talajerózió

Erdőtűz

A vízburok (hidroszféra) természeti veszélyei

Árvizek

Belvíz

Az élővilág okozta veszélyek

Természeti veszélyek – összegző értékelés

SZERZŐK, IRODALOM ÉS FORRÁSOK

ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

KÉPEK JEGYZÉKE

MAGYAR ÉS IDEGEN NYELVŰ NÉVJEGYZÉK

ELŐSZÓ

A tisztelt olvasó *Magyarország Nemzeti Atlasza (MNA) új* kiadásának *Természeti környezet* című kötetét tartja a kezében. A *nemzeti atlasz az adott ország, nemzet és a himnusz mellett a nemzeti jelképek egyik legfontosabbika*. A jelen kötet a korábbiakéhoz hasonló széles körű szakmai összefogással valósult meg, 19 szerkesztő, 137 fejezetszerző, 220 térképszerző, 17 térképész, több tucat szakmai és nyelvi lektor kiváló munkáját dicséri. Az MNA különös fontosságát átérezve, hosszú éveken át nem csupán az MTA intézeteinek – munkájukat közfeladatként végző – munkatársai, hanem a hazai egyetemek és más támogató, közreműködő szervek, intézmények (pl. FM, MBFSZ, OMSZ, OVF) munkatársai is nagy lelkesedéssel, önzetlenül vettek részt ebben az össznemzeti vállalkozásban.

Mielőtt részletesebben is megismerkednénk országunk és nemzetünk e térképekben testet öltött szimbólumának elsőként megjelent kötetével, nagy örömmre szolgálna, ha a kedves olvasó velem tartana azon a képzeletbeli nemzetközi és hazai ösvényen, mely a kiadvánnak és digitális változatának megszületéséhez elvezetett.

A *nemzeti atlasz* egy – általában szöveges magyarázatokkal és különféle illusztrációkkal is kiegészített – térképsorozat, amely logikusan, arányosan felépített, meghatározott méretarányokban ábrázolt, kartográfiai-lag viszonylag egységes kivitelű térképeken az adott állam természeti, gazdasági és társadalmi adottságait mutatja be az ország lakóinak, illetve a külföldi érdeklődőknek. Az eddig megjelent nemzeti atlaszok *főbb közös jellemzője az, hogy tárgykörük egy adott állam területére vonatkozik; egy ország természeti, társadalmi, gazdasági térszerkezetét, annak tér-időbeli jellemzőit csaknem enciklopédikus* igénynel, összetett módon, *rendszerzetten*, egymást logikusan követő *térképek sorozatával* mutatják be. A nemzeti atlaszokkal szembeni *legfontosabb elvárások*: szolgálniuk kell az *állam, a nemzet reprezentációját, az államigazgatási tervezést és döntést, a tudományos kutatást, a köz- és felsőoktatást*, valamint – közérthetőségük révén – a művelt, széles *nyilvánosság* igényeinek kielégítését is.

Napjainkban a Föld országainak többsége rendelkezik nemzeti atlasssal mint fontos nemzeti szimbólummal. Általában a nemzeti függetlenségre törekedve vagy azt elérve jelentették meg, és utána többnyire két-három évtizedenként frissítik. Az első atlaszt az orosz fennhatóságtól szabadulni kívánó *Finnország* adta ki 1899-ben. A 20. század derekáig az atlaszok túlnyomó része *egyetlen kötetben* jelent meg, de méretük meglehetősen változó, *módszertanuk* többnyire *rendezetlen, tartalmuk inkább természetföldrajzi jellegű* volt. A második világháború után számos fejlett ország látott hozzá (első vagy újabb) nemzeti atlaszának megalkotásához, immár a *területi tervezés, területfejlesztés* céljával.

Az 1980-as évektől kezdve *korszakváltás* zajlott le a nemzeti atlaszok történetében – alapvetően *marketing* okok miatt. Az egyre igényesebb nemzeti atlaszok immár a *művelt átlagembereket*, valamint a *köz-, illetve felsőoktatás szereplőit* célozták meg. A funkcióváltás jeleként a közérthetőség, népszerűség, jobb eladhatóság érdekében az atlaszokban a térképek rovására rendkívül megnőtt a magyarázó szövegek, fényképek, különböző grafikák aránya, a térképek gyakran leegyszerűsödtek, a tematikákban a fő hangsúly a társadalmat, a felhasználókat leginkább érdeklő témákra helyeződött át. A továbbra is tudományos alapokon nyugvó,

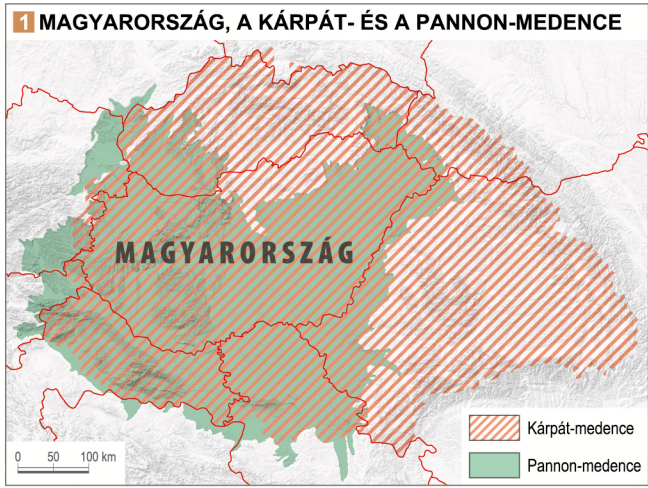
de már piaciorientált, tömegfogyasztásra is alkalmas, modern atlaszok a hagyományos nyomtatott forma mellett az 1980-as évek végétől *elektronikus változatban* is megjelentek. A személyi számítógépek megszületése, majd széles körű elterjedése világszerte forradalmasította a térképészetet és azon belül az atlaszkartográfiát is. Az 1990-es évektől a gyártási technikában és az információs technológiában lezajlott változások eredményeként a modern atlaszok egyformán képesek megfelelni az elmúlt évszázad egyes időszakában eltérő hangsúlyt kapott, különböző funkcióknak. Az újszülött *elektronikus atlaszok* közül kezdetben a hagyományos módon, nyomtatásban megjelent *atlaszok CD-ROM változatai* (kisérői) bukkantak fel a piacon, majd – elsőként Kanadában – életre kelt az első *világhálós (inter-netes, webes) nemzeti atlasz* is.

Az elmúlt két évtizedben kiadott nemzeti atlaszok körében a hagyományos, nyomtatott formában megjelentek kétségtelenül háttérbe szorultak a szinte végtelen mennyiségű multimédiás elemet (pl. fényképet, videót, animációt, világhálós hiperhivatkozást) tartalmazó elektronikus változatokkal szemben. Ám „az áramszünet idején is működő” *papíralapú atlaszok* – melyek közül egyet az olvasó is a kezében tart – mint az adott állam földrajzi környezetének kiemelkedő fontosságú *kordokumentumai* nem tűntek el, hanem látványosan megújultak, érdekesebbé, lebilincselőbbé váltak az elektronikus tömegkommunikációs verseny során. Az *elektronikus atlaszok* pedig a *területi vonatkozású információ-szerzés és elemzés elsődleges forrásaivá, eszközeivé* váltak. Az utóbbiak közül a *világhálón megjelenő (webes) atlaszok könnyű elérhetőségükkel, naprakészségükkel, szinte kimeríthetetlen adat- és térképtárolási kapacitásukkal* tűnnek vonzónak.

A *magyar földrajztudomány és térképészet* mindig meghatározó szerepet játszott a *nemzet- és honismeret* fejlesztésében, a magyarságról és az országról alkotott kép formálásában. Az első világháború után az ország korábbi területi egységének teljes vagy részleges helyreállításához igazolásul szolgáló, a trianoni katasztrófa hatásait tükröző, többnyire francia, angol vagy német nyelvű földrajzi és kartográfiai munkák, köztük térképek, térképsorozatok, atlaszok jelentek meg.

1945-ben a jelenlegi MTA CSFK Földrajztudományi Intézet szervezeti elődjének számító *Államtudományi Intézetben magyarul és angolul* elkészült *Középeurópa atlasz* a nemzeti atlaszokkal szemben támasztott követelmények mindegyikének megfelelt, de nem kizárólag egy állam (Magyarország) területét, hanem hazánkat, a *Kárpát-medencét és annak meglehetősen tág* (12 országot érintő) *környezetét* ábrázolta.

1948 után, az alapvető politikai, társadalmi, gazdasági változásokat követően, a szocialista társadalmi rend igényeinek megfelelően, 1967-ben jelent meg *Magyarország Nemzeti Atlaszá*nak első kiadása, mely az új szocialista Magyarországot volt hivatva bemutatni. A térképgyűjtemény munkálatai 1959-ben kezdődtek meg a Nemzetközi Földrajzi Unió (IGU) Nemzeti Atlaszok Bizottsága ajánlásai alapján. Az MTA (főleg annak Földrajzi Bizottsága) tudományos és a Kartográfiai Válatat térképészeti közreműködésével megjelent mű a *„gazdaságvezetés és tervezés munkájának”* segítségét és az általános *honismereti tájékoztatást* tűzte ki célul. Az MTA 1983-ban ismét kormányzati támogatással, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériummal való összefogásban határozta el az MNA újabb kiadását. Az MTA *Földrajztudományi Kutatóintézet irányításá-*

val 87 (túlnyomórészt) állami intézmény, szervezet és 183 szerző, szerkesztő közreműködésével, a rendszer-változás előtti pillanatban, 1989-ben jelent meg az *MNA második kiadása*. A korábbihoz képest *terjedelmében közel négyszeresére* nőtt, még mindig *egyetlen kötetben* megjelent atlasz a *külvilág felé való nyitás* érdekében kétnyelvűvé vált (*magyar és angol*).

Az 1989 utáni alapvető társadalmi – gazdasági változások arra készítették az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetét, hogy a társadalom gyors és pontos tájékoztatása érdekében, 1994 – 1995 között *kiegészítő lapokban* folytassa az MNA kiadását. A *korszerű nemzetközi trendekhez való felzárkózást* nem csupán az egységes, hatalmas terjedelmű kötetben való megjelenéssel történő szakítás jelentette, hanem a *funkcióváltás, a művelt nagyközönség és az oktatás felé való nyitás*, a társadalom széles rétegeit érdeklő, *problémaorientált tematika* és a térképszerkesztésnél a hagyományosról a *digitális technikára való átállás* is.

Az MNA új kiadásának előkészületeként, regionális atlaszsorozata keretében a jogelőd *MTA Földrajztudományi Kutatóintézete* 2009-ben angolul (*Hungary in Maps*), 2011-ben magyarul (*Magyarország térképekben*) jelentette meg viszonylag kisméretű honismereti atlaszát, mely gyors áttekintést kívánt nyújtani a harmadik évezred elejének Magyarországaról és számos térkép segítségével hazánkról, a Kárpát-medencéről is.

Közel negyedszázaddal az MNA második kiadása után, 2013-ban – a történelmi előzményeknek megfelelően ismét – az *MTA CSFK Földrajztudományi Intézetének* vezetésével, az MTA korábbi elnökének, PÁLINKÁS JÓZSEFNEK a támogatásával elindultak az *MNA új (hagyományos) kiadásának* előkészületei.

A fő célkitűzések tekintetében egyedülálló újdonság, hogy az MNA 2018-as kiadása nem csupán Magyarországra, hanem – ahol a szükséges adatok rendelkezésre állnak – a Kárpát-medencére és annak szomszéd-ságára (a Kárpát – Pannon-térségre) – tehát 12 ország kb. félmillió km²-nyi területére, 34 ezer településére – vonatkozóan kívánja a *természet, a társadalom és a gazdaság dinamikus térszerkezetét* bemutatni. Itt jegyezzük meg, hogy a gyakran szinonimáknak vélt Pannon- és Kárpát-medence fogalmakat az MNA-ban élesen megkülönböztetjük egymástól. Míg a *Pannon-medence* földtudományi, természeti fogalom és az Alpok, a Kárpátok, valamint a Dinaridák közötti tényleges medencét, addig a jelenleg a magyar nyelvben mindennapo-san és tömegesen használt *Kárpát-medence* (irredenta jelentéstartalom nélkül, de határokon átvleően) a történeti – kulturális haza fogalmát, a magyarság őshonos szállásterületét, gyakorlatilag a történelmi államterületet jelenti .